

Данилевич М.В.
доктор педагогічних наук, доцент,
декан факультету фізичної терапії та ерготерапії
Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів

Романчук О.В.
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української та іноземних мов
Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В ОЗДОРОВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ПОЗИЦІЙ СЬОГОДЕННЯ

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх фізкультурних фахівців до оздоровчої діяльності в умовах сучасної парадигми вищої освіти. Проаналізовано результати опитування студентів та викладачів закладів вищої освіти України щодо рівня їх знань, вмінь та навичок, необхідних для успішної самореалізації в оздоровчій діяльності. Визначено ступінь сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання до подальшої професійної діяльності. Зазначено на доцільності реформування існуючої системи підготовки фізкультурних кадрів в Україні, що сприяло б підвищенню рівня готовності майбутніх вчителів фізичної культури.

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель фізичної культури, готовність, інноваційні технології, оздоровча діяльність.

Данилевич М.В., Романчук О.В. *Формирование готовности будущих учителей физической культуры к профессиональной самореализации в оздоровительной деятельности с позиций сегодняшнего дня.* Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх фізкультурних фахівців до оздоровчої діяльності в умовах сучасної парадигми вищої освіти. Проаналізовано результати опитування студентів та викладачів закладів вищої освіти України щодо рівня їх знань, вмінь та навичок, необхідних для успішної самореалізації в оздоровчій діяльності. Визначено ступінь сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання до подальшої професійної діяльності. Зазначено на доцільності реформування існуючої системи підготовки фізкультурних кадрів в Україні, що сприяло б підвищенню рівня готовності майбутніх вчителів фізичної культури.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учитель физической культуры, готовность, инновационные технологии, оздоровительная деятельность.

Danylevych M., Romanchuk O. *Future teachers of physical education training to professional self-realization in health related activity from the modern point of view.* The article is devoted to the problem of professional training of future physical culture specialists for health related activities taking into account modern paradigm of higher education. The results of the survey of students and teachers of higher educational institutions of Ukraine concerning the level of their knowledge, skills and abilities necessary for successful self-realization in health-related activities have been analyzed.

The purpose of the paper is to study the current state of preparedness of future specialists in physical education for professional self-realization in health-related activities.

To achieve this goal, the following research methods have been used: theoretical analysis and generalization of data of scientific and methodical literature, sociological methods (questionnaires); methods of mathematical and statistical processing of data.

The results of the study showed insufficient use of innovative teaching technologies in the process of professional training of physical education teachers. Most of the teachers interviewed prefer the traditional teaching methods, which confirms the data of other authors' research. It has been established that more than half of the interviewed teachers use traditional forms and methods of teaching in their work, which do not always contribute to the formation of motivation, the appropriate level of knowledge and skills of future teachers of physical culture.

According to the results of the students' survey, it was found that the following skills have been best understood: the determination of the level of physical condition of a person (87.50%); formation of motivation for recreational activities (79.77%); conducting of recreational activity with different age and sex people (78.64%); formation of behavior aimed at health strengthening (77.89%); programming of recreational activities using various types of physical exercises (77.78%). It has been determined readiness formation level of future specialists in physical education for future professional activity.

The analysis of the results obtained during the study suggests the feasibility of introducing changes in the process of future teachers of physical education training. Improving the existing system using innovative learning technologies will improve the quality of training for the field of physical education and sport, improve the level of professional knowledge, skills and abilities of future specialists.

Key words: professional training, physical education teacher, readiness, innovative technologies, health related activities.

Постановка проблеми. Стратегічним ресурсом соціально-економічного, культурного і духовного розвитку

суспільства є освіта. Як зазначено у законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014) та Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) освіта покликана забезпечувати добробут людей, захищати національні інтереси, зміцнювати міжнародний авторитет, формувати позитивний імідж держави та створювати умови для самореалізації кожної особистості [1].

Однією з визначальних характеристик суспільства з позицій сьогодення є чітка інноваційна спрямованість, проявами якої виступають науково-технічний прогрес та швидка зміна технологій, зрушення в системі життєвих цілей і цінностей. Ця ситуація безпосередньо впливає на суспільні вимоги до системи освіти, насамперед до змісту і якості підготовки фахівців, зокрема вчителів фізичної культури.

Педагогічні основи професійної освіти та стратегічні аспекти її реформування висвітлені у працях вітчизняних науковців (В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, О. В. Матвієнко, П. Ю. Саух, С. О. Сисоєва, тощо). Також цій проблематиці присвятили свої дослідження А. Craft [5], А. Cropley [6], G. Hwang, H. Chang [7], K. Maršíková [8].

В останні роки з'явилося багато робіт, у яких безпосередньо чи опосередковано досліджуються проблеми підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання до професійної діяльності. Так, вчені (О. Ю. Ажиппо, П. Б. Джуринський, Є. А. Захаріна, Л. І. Іванова, Н. І. Степанченко, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко та ін.) розробляють теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти.

У сучасних умовах, як зазначає Л. І. Іванова, важливою є розробка нових підходів до вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці, готових до постійного професійного зростання [2, с. 2].

О. В. Тимошенко вважає, що «необхідна ... оптимізація педагогічного процесу на основі прогнозування цілей і змісту професійної підготовки з урахуванням довготривалих змін у соціально-економічній і науково-технічній сфері суспільного життя» [4, с. 2].

На думку Н. І. Степанченко сучасний рівень розвитку суспільства, освіти та науки висуває високі вимоги до компетентності фахівців різних напрямів, що потребує суттєвих змін у професійній підготовці. Особливо відчутні потреби вдосконалення педагогічної освіти, зокрема навчання майбутніх учителів фізичного виховання [3].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до плану НДР Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Формулювання мети дослідження. Мета роботи – дослідити сучасний стан готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Для досягнення поставленої мети використовувалися наступні методи дослідження: теоретичний аналіз й узагальнення даних наукової та методичної літератури, соціологічні методи (анкетування); методи математико-статистичної обробки даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження було проведено опитування 96 викладачів та 822 студентів закладів вищої освіти України: Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Національного університету фізичного виховання та спорту України, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, Вінницького національного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Ужгородського національного університету, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

У ході анкетування викладачів ми з'ясували, чи спрямовують вони свої зусилля на формування позитивної мотивації у майбутніх фахівців з фізичного виховання до професійної діяльності. Виявлено, що 53,83 % вважають, що так; ще 32,02 % – швидше так, ніж ні; 12,53 % – швидше ні, ніж так та 1,62 % – не змогли відповісти.

Проведене нами опитування студентів показує, що планують у майбутньому працювати вчителями фізичної культури 64,33 % респондентів; 20,44% зазначили, що швидше за все не будуть працювати вчителями; 15,23 % респондентів ще не визначилися з майбутнім видом професійної діяльності.

Нами визначено інноваційні форми навчання, які використовують викладачі у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання. Респондентам пропонувалося чотири варіанти відповіді. Встановлено, що регулярно застосовують проблемні лекції 27,43 % респондентів; семінари-диспути – 25,55 % осіб; міні-лекції – 19,41 % викладачів і лекції-дебати – лише 11,80 % осіб. При цьому не застосовують у своїй роботі зі студентами лекції-дебати 42,69 % викладачів; міні-лекції - 38,53 % викладачів; семінари-диспути – 25,29 % осіб; проблемні лекції – 20,95 % опитаних викладачів.

У процесі дослідження ми з'ясували також, які новітні методи навчання із запропонованих (ділові та рольові ігри, кейс-стаді, метод проектів, тренінги та бліц-опитування) застосовують викладачі у підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання до професійної діяльності.

Як свідчать результати опитування, регулярно застосовують бліц-опитування 27,19 % респондентів, ділові та рольові ігри – 18,37 % осіб; тренінги – 14, 37 %; метод проектів – 9,90 %; кейс-стаді – лише 4,02 % викладачів. При цьому, зовсім не використовують у своїй роботі кейс-стаді 59,76 % викладачів; метод проектів – 50,42 % осіб; тренінги – 47,61 % викладачів.

Наступний блок питань нашої анкети дозволив виявити різновиди тестувань, які застосовують викладачі з метою педагогічної діагностики рівня знань студентів (табл. 1).

З'ясовано, що з метою педагогічної діагностики тестування у підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання до професійної діяльності домінуюча більшість респондентів використовують традиційне тестування на папері (90,26 %); не

дуже популярне серед викладачів комп'ютерне тестування в аудиторії (43,16 %) і зовсім не популярне он-лайн тестування у системі дистанційного навчання (лише 19,7 %).

Таблиця 1

Застосування тестування з метою педагогічної діагностики у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання (%)

№ з/п	Тестування	Регулярно застосовую	Інколи застосовую	Ні, не застосовую	Важко відповісти
1	Тестування на паперових носіях	36,37	53,89	8,74	1,00
2	Комп'ютерне тестування в аудиторії	8,38	34,78	51,80	5,04
3	Он-лайн тестування у системі дистанційного навчання	3,63	16,07	73,15	7,15

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців є науково-дослідна робота, яка передбачає навчання студентів методології і методики дослідження, а також систематичну участь у дослідницькій діяльності, озброєння технологіями і вміннями творчого підходу до дослідження певних наукових проблем (рис. 1).

Відповіді на питання анкети

Рис. 1. Залучення майбутніх фахівців з фізичного виховання до науково-дослідної роботи (%)

Опитування показало, що 33,12 % викладачів залучають майбутніх фахівців з фізичного виховання до науково-дослідної роботи у процесі їх професійної підготовки; більше половини респондентів, а це 64,77 % – не впевнені у цьому і ще 2,11 % – обрали варіант відповіді «важко відповісти».

Зазначимо, що неможливо здійснювати якісну підготовку фахівців без наявності достатньої кількості наукової та методичної літератури, тому ми спробували з'ясувати, чи відчувають викладачі у ній потребу. Домінуюча більшість респондентів (74,35 %) вказали, що потребують наукової та методичної літератури з питань професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури; 15,71 % осіб зазначили, що швидше так, ніж ні; 34,64 % – швидше ні, ніж так і лише 1,0 % викладачів – не змогли відповісти.

На сьогоднішній день існує потреба мультимедійного супроводу лекцій та практичних занять у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Анкетування дозволило з'ясувати, що 62,19 % опитаних відповіли позитивно, 23,55 % – швидше так, ніж ні; 11,64 % – швидше ні, ніж так і 2,62% - не змогли на це відповісти.

Проведені нами дослідження показали доволі критичну ситуацію зі застосуванням новітніх форм та методів навчання у процесі професійної підготовки вчителів фізичної культури. Більшість викладачів, які брали участь у наших опитуваннях, застосовують традиційні, застарілі форми і методи навчання студентів, які призводять до недостатнього формування мотивації, рівня знань та вмінь майбутніх фахівців з фізичного виховання. Результати анкетування студентів слугують доказом цього. Так, лише 21,20 % опитаних студентів вважають, що достатньо володіють професійною термінологією; 45,15 % здатні особисто показати виконання техніки основних видів вправ, решта респондентів не змогли дати конкретної відповіді.

Оцінка студентами свого рівня володіння знаннями у сфері оздоровчої діяльності показала, що вони добре засвоїли методику проведення контролю за оздоровчим впливом занять на організм (77,60 %); особливості використання різноманітних оздоровчих засобів зі школярами різної статі (76,13 %) та різного віку (74,20 %); форми оздоровчої діяльності (74,43 %).

Поряд з цим, студенти зазначають недостатній рівень знань щодо змісту законодавчих і програмних документів розвитку галузі фізичної культури і спорту; особливостей використання засобів оздоровчої діяльності з особами різного рівня фізичного стану.

За допомогою анкетування ми також з'ясували рівень володіння майбутніми фахівцями з фізичного виховання вміннями та навичками у сфері фізичної культури і спорту. Найкраще студенти засвоїли такі вміння: визначати рівень фізичного стану (87,50 %); формувати мотивацію до систематичної оздоровчої діяльності (79,77 %); проводити оздоровчу діяльність з дітьми різного віку, статі (78,64 %); формувати поведінку особи, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я

(77,89 %); програмувати оздоровчі заняття з використанням різних видів фізичних вправ (77,78 %).

У переліку вмінь та навичок, які студенти засвоїли недостатньо, домінують уміння проводити рекламу оздоровчих послуг та спортивно-оздоровчі заходи змагального характеру зі школярами різного віку.

Однією з перспективних технологій активізації навчального процесу та творчого розвитку студентів, що суттєво впливає на професійну ідентичність, є портфель індивідуальних досягнень (навчальне портфоліо).

У ході дослідження ми також з'ясували, чи спрямовують викладачі свої зусилля на створення майбутніми фахівцями з фізичного виховання власного портфоліо.

Так, 20,09 % викладачів активно сприяють створенню власного портфоліо майбутніх фахівців; 31,53 % – швидше так, ніж ні; 34,64 % – швидше ні, ніж так та 13,74 % викладачам – важко було відповісти (рис. 2).

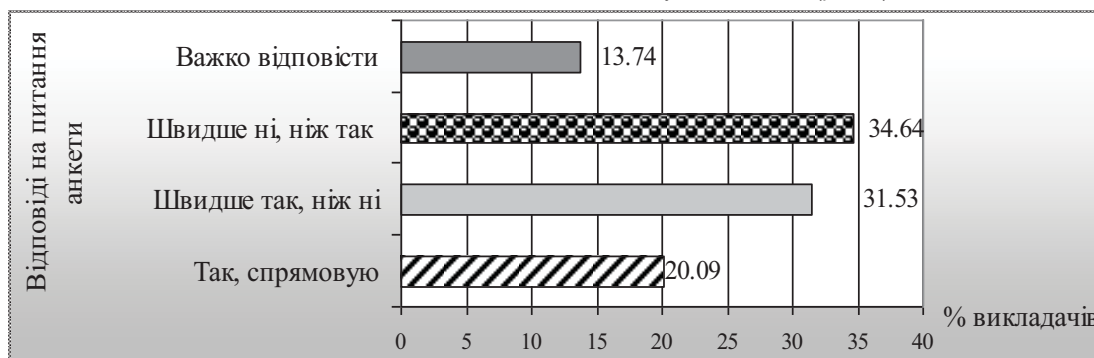

Рис. 2. Спрямування зусиль викладачів на створення портфоліо майбутніми фахівцями з фізичного виховання (%)

Важливе значення для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання має якість вищої фізкультурної освіти, що обумовлює ступінь сформованості готовності студентів до професійної діяльності. Аналіз даних анкетування показав, що 74,21 % респондентів після вивчення професійно орієнтованих дисциплін вважають себе підготовленими до роботи в якості вчителя фізичної культури, на жаль, 25,79% опитаних студентів не вважають себе підготовленими до такої роботи.

Висновки. Результати дослідження показали недостатнє застосування інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки вчителів фізичної культури. Більшість опитаних викладачів надають перевагу традиційним методикам навчання студентів, що підтверджує дані досліджень інших авторів. Встановлено, що більше половини опитаних викладачів використовують у своїй роботі традиційні форми та методи навчання, які не завжди сприяють формуванню мотивації, належного рівня знань і вмінь майбутніх вчителів фізичної культури.

За результатами опитування студентів встановлено, що найкраще були засвоєні такі вміння: визначення рівня фізичного стану; формування мотивації до рекреаційно-оздоровчої діяльності; проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами різного віку, статі; формування поведінки особи, спрямованої на збереження і зміцнення здоров'я; програмування рекреаційно-оздоровчих занять з використанням різних видів фізичних вправ. Недостатньо засвоєно уміння здійснювати рекламу рекреаційно-оздоровчих послуг та проводити рекреаційно-оздоровчі заходи змагального характеру.

Аналіз одержаних нами у ході дослідження результатів свідчить про доцільність внесення змін у процес підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Удосконалення існуючої системи, за рахунок використання інноваційних технологій навчання, дозволить підвищити якість підготовки кадрів для сфери фізичного виховання та спорту, покращить рівень професійних знань, вмінь і навичок майбутніх фахівців.

Література

1. Данилевич М. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: теоретико-методичний аспект : монографія. Львів : Піраміда, 2018. 460 с.
2. Іванова Л. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 40 с.
3. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2017. 629 с.
4. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 38 с.
5. Craft A. The Limits to Creativity in Education. *British Journal of Educational Studies*. 2003. Vol. 51(2). P. 113–127.
6. Croyley A. J. Creativity and Education: an Australian Perspective. *The International Journal of Creativity & Problem Solving*. 2012. Vol. 22(1). P.9-25
7. Hwang G. J., Chang H. F. A Formative Assessment-Based Mobile Learning Approach to Improving the Learning Attitudes and Achievements of Students. *Computers & Education*. 2011. Vol. 56 (1). P. 1023–1031.
8. Maršiková K. The Value of a University Degree in the European Context: the Case of Part-time Students in the Czech Republic. *Economics and Sociology*. 2015. Vol. 8 (3). P. 260–271.

Reference

1. Danylevych M. V. (2018). Profesiina pidhotovka maibutnix fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia ta sportu do rekreatsiino-ozdorovchoi diialnosti: teoretyko-metodychnyi aspekt : monohrafiia. [Professional training of future specialists in physical education and sport for health-related activities: theoretical and methodical aspects]. Lviv : Piramida. [in Ukrainian].

2. Stepanchenko N. I. (2017). Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u vyshchikh navchalnykh zakladakh [Future teacher of physical education training system at higher educational establishments]: dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04. Vinnytsia. [in Ukrainian].
3. Ivanova L. I. (2014). Teoretychni i metodychni zasady profesijnoi pidhotovky majbutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do roboty z uchnyamy z vidkhylenyamy u stani zdorovja [Theoretical and methodological principles of the future physical culture teachers' professional training to the work with the pupils with deviations in the health state]: avtoref. dis. ... doktora ped. nauk: 13.00.04. Kyiv. [in Ukrainian].
4. Tymoschenko O. V. (2009). Teoretyko-metodychni zasady optymizatsiji profesijnoi pidhotovky vchyteliv fizychnoi kultury u vyshchikh navchal'nykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of the physical culture teachers' professional training optimization in the higher teaching institutions]: avtoref. dis. doktora ped. nauk: 13.00.04. Kyiv. [in Ukrainian].
5. Craft A. (2003). The Limits to Creativity in Education. *British Journal of Educational Studies*, 51(2), 113–127.
6. Cropley A. J. (2012). Creativity and Education: an Australian Perspective. *The International Journal of Creativity & Problem Solving*, 22(1), 9–25.
7. Hwang G. J, Chang H. F. (2011). A formative assessment-based mobile learning approach to improving the learning attitudes and achievements of students. *Computers & Education*, 56(1), 1023–1031.
8. Maršíková K. (2015). The Value of a University Degree in the European Context: the Case of Part-time Students in the Czech Republic. *Economics and Sociology*, 8(3), 260–271.

Дутчак Ю.В.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту
Хмельницького національного університету, м. Хмельницький
Сущенко Л.П.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичної реабілітації
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті вказано, що з позицій сьогодення забезпечення якості професійної підготовки магістерського рівня вищої педагогічної освіти є пріоритетним завданням закладів вищої освіти України. Одним з напрямів забезпечення якості професійної підготовки магістрантів є якісні навчальні плани, що забезпечують формування конкурентоздатності випускників на сучасному ринку праці. Авторами проаналізовано сутність та зміст навчальних планів підготовки здобувачів ступеня магістра зі спеціальності 014.11. «Середня освіта (фізична культура)» у п'яти закладах вищої освіти України.

Встановлені розбіжності у кількості годин, що виділяються на аудиторну та самостійну роботу магістрантів, тривалості та видах практики. Зазначені різнобічності можливі в результаті відсутності галузевого стандарту з даної спеціальності. Автори акцентують увагу на тому, що однією з ознак ефективності професійної підготовки майбутніх магістрів є відповідність освітнього процесу державним вимогам.

Ключові слова: навчальний план, забезпечення якості професійної підготовки, майбутні магістри середньої освіти з фізичної культури.

Дутчак Ю. В., Сущенко Л. П. Нормативное обеспечение качества профессиональной подготовки будущих магистров среднего образования по физической культуре. В статье указано, что сегодня обеспечения качества профессиональной подготовки магистерского уровня высшего педагогического образования является приоритетной задачей высших учебных заведений Украины. Одним из направлений обеспечения качества профессиональной подготовки магистрантов являются качественные учебные планы, обеспечивающие формирование конкурентоспособности выпускников на современном рынке труда. Авторами проанализированы сущность и содержание учебных планов подготовки соискателей степени магистра по специальности 014.11. «Среднее образование (физическая культура)» в пяти высших учебных заведениях Украины.

Установлены различия в количестве часов, выделяемых на аудиторную и самостоятельную работу магистрантов, продолжительности и видах практики. Указанные различия возможны по причине отсутствия отраслевого стандарта по данной специальности. Авторы акцентируют внимание на том, что одним из признаков эффективности профессиональной подготовки будущих магистров является соответствие образовательного процесса государственным требованиям.

Ключевые слова: учебный план, обеспечения качества профессиональной подготовки, будущие магистры среднего образования по физической культуре.

Dutchak Yu. V., Sushchenko L. P. Normative standards for professional training of future magistrates of secondary education and physical culture. In the article is shown the terms of the position nowadays for the sake of the professional preparation of the master high level of the pedagogical education is the priority tasks in the educational establishments